

ΜΙΑ ΤΣΕΚΟΥΡΙΑ

(ΔΙΗΓΗΜΑ*)

Τὸ χωριὸ κοιμότανε, μὰ οἱ Κατσαμπαῖοι ἦταν ἀκόμη ξύπνιοι, καὶ ἡ λουσέρνα τοὺς ἔφεγγε.

— Γιάννη, ταχειά, λέω, νὰ πᾶμε νὰ τὸ καματέψουμε τὸ χωράφι... Τὰ χώματα ἤρθανε στὸ ρόγο τους, λέω.
— Ἄχ, δὲν ἔχω ἀνάκαρα, βρὲ γυναῖκα, δὲ μπορῶ, στέναξε ὁ γέρος πέφτοντας βαρὺς στὰ στρωσίδια.

— Τί νὰ κάνουμε, μπορεῖς δὲ μπορεῖς, πρέπει νὰ πᾶμε... Θὰ μᾶς πάρη καλικοῦτσα ὁ καιρὸς, λέω. Ὅλοι καματέψανε, ἐμεῖς μονάχα μείναμε πίσω.

— Πανάθεμα τὸν Πόλεμο! καταράστηκε ὁ γέρος. Μᾶς τᾶκοψε τὰ χέρια.

Ἔτσι κουβεντιάζανε κεῖνο τὸ βράδι ὁ Γιάννης κ' ἡ Τασιά, πὺ εἶχαν τρεῖς νομάτους στὸ Μέτωπο: τὸ γιό τους τὸν Ἀγγελῆ καὶ τοὺς δυὸ γαμπρούς τους, τὸν ἄντρα τῆς Μαριῶς καὶ τὸν ἄντρα τῆς Ρήνας· καὶ μόνο ἡ τσούπρα τους ἡ Βαρσαμῆ τοὺς εἶχε ἀπομείνει στὸ σπίτι. Μὰ τί νὰ σοῦ κάνουν οἱ γυναῖκες κ' οἱ γέροι, ὄντας τ' ἀντρίκεια μπράτσα,

* Τὸ διήγημα τοῦτο ἔχει τὰ ἴδια πρόσωπα μὲ τὸ περσινὸ [*«Ὁ γυρισμὸς τοῦ Βασίλη»*, Ἡμερ. τῆς Μεγ. Ἑλλάδος, 1984, σελὶς 155] καὶ ξετυλίγεται σὰ συνέχειά του. Μπορεῖ ὅμως νὰ διαβασθῆ καὶ ὡς αὐτοτελές.

τὰ παλληκαρίσσια, λείπουνε, κι' ὁ καιρὸς σβαρνάει ὀλοένα; Νὰ πού κόντευε νὰ βγῆ ὁ Σποριάς, οἱ βροχάδες εἶχανε μουσκέψει τὴ γῆς ὡς στὰ μεδούλια της, κι' ὡς τόσο τὸ χτήμα τους ἔστεκε ἀδούλετο, γιομάτο ξεραγκαθιές, ἀκαρτερώντας τὸ σπόρο . . .

Ἡ Τασιά πήγαινε-ρχότανε ὀλοένα στὸ δῶμα, κι' ὄλο συδαύλιζε μὲ τὰ λόγια τὴν ψυχὴ τοῦ γέρου της, νὰ κἀνη κουράγιο, νὰ μὴν ἀφήκουνε ἄσπαρτο τὸ χωράφι καὶ τὸ σπίτι δίχως ψωμί.

— Ἐχουμε καὶ τὴν καφερὴ τὴ Ρήνα νὰ τηράξουμε, Γιάννη, νὰ τήνε πορέψουμε κι' αὐτούνη, θύμιζε ἡ γριά. Ἐχουμε καὶ τὴ Μαριώ . . . Νὰ στείλουμε καὶ κἀνα λεπτὸ τοῦ Ἀγγελῆ μας.

Σωστά. Ἔτσι ἦτανε. Οἱ δυὸ παντρεμένες θυγατέρες τους εἶχαν ἀνάγκη τώρα ἀπὸ τὴ βοήθειά τους, καὶ πιότερο ἡ Ρήνα πού ἦτανε νιόνυφη καὶ γκαστρομένη καὶ γιὰ ξενοδουλειὰ δὲ φτουροῦσε. . . Ἦτανε κι' ὁ Ἀγγελῆς, τὸ στεροπούλι τους, ἄχ, πού ἀκολουθοῦσε σκαπανέας τὸ λόχο του· περίμενε κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸ χωριὸ τὸ χαρτζιλίκι του, καμμιά δραχμούλα, νὰ πάρῃ τὰ τσιγάρα του τὸ παιδί, νὰ πιῆ κἀνα κρασάκι, ἔ, τὰ ἔξοδα πού θέλει ὁ στρατιώτης, νὰ μὴ βρῖσκεται ἀδέκαρος καὶ παραπονιέται.

— Νὰ πᾶμε ταχειὰ στὸ χωράφι, Γιάννη, ματάπε ἡ γριά. Ἀκοῦς πού λέω;

— Καλά, Τασιά, νὰ πᾶμε, ἀπάντησε ὁ γέρος κ' ἔγειρε ἀπὸ τ' ἄλλο πλευρό. . . Κάντε κουμάντο οἱ δυὸ σας.

Ἡ Βαρσαμὴ ἐπῆρε μὴν ἀντρομήδα καὶ τότε σκέπασε. Ἐπειτα, βάλθηκε μὲ τὴ μάνα της νὰ ἐτοιμάσουνε τὸ ταγάρι πού θ' ἄπερναν μαζί τους, γιὰ νὰ μὴν κάθωνται τὴν αὐγινὴ καὶ χασομερᾶνε.

Βάλανε μέσα ψωμί, ἐλιές, κάμποσα κρεμμύδια καὶ τὴν τσότρα μὲ τὸ κρασί. . . Ὑστερα, κἀνανε τὸ σταυρὸ τους καὶ πέσανε νὰ κοιμηθοῦνε.

Σὲ λίγη ὥρα, μέσα στὸ σπιτικὸ τῶν Κατσαμπαίωνε, δὲν ἀκούγονταν ἄχνα. Δίπλα ἀπὸ τὸ δῶμα, στὸ παχνί, τὸ ζευγάρι

τὰ βώδια λουφάζανε καὶ κείνα. Καὶ μόνο ὁ Ἀσήκης, ὁ σκύλος τους, ἀγρυπνοῦσε στὸν αὐλόγυρο καὶ πότε - πότε γαύγιζε, ἀπαντώντας σὲ ἄλλα μακρινὰ ἀλυχτήσματα.

Χαράματα, ξύπνησαν καὶ οἱ τρεῖς τους. Γλυκειὰ μαντεύονταν ἡ χινοπωριάτικη μέρα, ἀπὸ κείνες πού στὸν τόπο μας θυμίζουσαν τὴν Ἄνοιξη. Τὰ στρουθιά, ξυπνημένα, φλυαρούσαν στὰ κεραμίδια, τσιμπούσανε τὴν κοπριά. Ἡ δροσιὰ λαμποκοποῦσε στὶς λεμονιές, στὰ λουλούδια, καὶ σ' ὄλο τὸ μικρὸ λαχανόκηπο πού ἔζωνε τὸ σπῖτι καὶ πρόκοβε μὲ τὴ φροντίδα τῆς Βαρσαμῆς.

Ὁ πατέρας νίφτηκε, προσεφάγισε γλήγορα - γλήγορα, κ' ὕστερα πῆγε στὸ παχνὶ κ' ἔβγαλε τὰ βώδια. Τάξιψαν στὸ κάρρο καὶ φόρτωσαν ἀπάνω τ' ἀλέτρι, τίς τσάπες, τὸ βολοκόπο, ἓνα σακκὶ μὲ σπόρο καὶ τὸ ταγάρι μὲ τὰ τρόφιμα. Στερνά, κλείδωσαν τὸ σπῖτι, καὶ ξεκίνησαν.

Πηγαίνανε πεζοί, γιατί τὸ κάρρο τους ἦτανε μικρὸ καὶ δὲ χωροῦσε τίποτ' ἄλλο... Τώρα ὁ γέρος εἶχε ξαναβρεῖ τὸ κέφι του. Ὁ πρωῶνὸς ἀεράκης, ἡ σκέψη πὸς πῆγαινε νὰ δουλέψη ὄχι μονάχα γιὰ τίς ψυχές πού εἶχαν ἀπομείνει στὸ χωριό, μὰ καὶ γιὰ κείνους πού λείπανε στὰ χαρακώματα, τοῦδινε δύναμη, γιόμιζε ἀναγάλλιαση τὴν καρδιά του.

Πλάγι του ἐρχότανε ἡ Τασιά, ἀντρογυναίκα, βουνίσια ράτσα, μάνα παιδιῶν, πού ἔρριχνε τώρα δεξιά - ζερβὰ τὴ ματιά της, κοιτάζοντας τὰ ξένα χτήματα, τὶ κἀναν οἱ ἄλλοι, ἂν τὰ ὄργωσαν, ἂν τ' ἀσπειραν. Κ' ἔλεγε στὴ Βαρσαμῆ:

— Τήρα, τήρα, τὰ πρόφτασε ὁ κόσμος τὰ χωράφια του!

— Καὶ μεῖς θὰν τὸ προφτάσουμε τὸ δικό μας, Τασιά, ἔκανε σὲ μιὰ στιγμή ὁ Γιάννης κ' ἔμπηξε μιὰ φωνὴ γιὰ νὰ κεντρίσῃ τὰ καματερά:

— Ἄει, Τραχήλη! . . . Ἄει, Παρδάλη! . . .

— Πρῶτα ὁ Θεός, εἶπε ἡ μάνα. . . Καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ μᾶς γυρίσουνε τὰ παιδιὰ μας.

Δὲν ἄλλαξαν ἄλλη κουβέντα. Τὸ μυαλό τους ἔτρεχε στοὺς

τρεις ξενητεμένους, μὰ πióτερο στὸν Ἀγγελῆ πὺ κέρδιζε ὅλη τους τὴν ἀγάπη, γιατί ἦταν ὄμορφος καὶ ψυχοπονιάρης κ' ἦταν ἡ στερνὴ τους ἀπαντοχὴ. Ἡ ἔγνοια τους τότε χάιδευε τώρα, φιλοῦσε τὸ γελαστό του πρόσωπο, πὺ ἦταν ἀκόμα σὰν τοῦ παιδιοῦ, χνουδωτὸ κι' ἀμούστακο, τὰ μάτια του τὰ μπιρμπιλὰ καὶ κεῖνα τὰ λιγνοκάμωτα χεῖλη πὺ ἤξεραν χίλιους σκοποὺς κι' ὄλωνε τῶν πουλιῶν τὰ σφουρίγματα.

— Παιδάκι μου! μουρμούρισε ἡ μάνα μὲ λαχταρισμένη στοργή, γιόκα μου! . . .

Φτάσανε σ' ἓνα σταυροδρόμι.

Ἀπὸ τὴ ράχη κατέβαινε τὸ μονοπάτι τοῦ Ἀη Λιά καὶ συναπαντιότανε μὲ τὴ δημοσιά. Σ' ἓνα κολωνάκι ἔστεκε τὸ κόνισμα τοῦ Ἀγίου. Μάνα καὶ κόρη στάθηκαν καὶ προσκύνησαν, ὁ πατέρας ἔριξε λίγες δεκάρες στὸ κουτὶ καὶ τράβηξαν πάλι τὸ δρόμο τους.

Ὁ Ὁλιος εἶχε σκάσει ἀπὸ τὴ βουνοκορφὴ, σὰ φτάσανε στὸ χωράφι τους. Μεγάλο ἦταν τὸ χωράφι τους, τριγυρισμένο μὲ λιόδεντρα, σταρούδα γῆς, πατρογονικά δουλεμένη.

Κι' ἄρχισε ἡ δουλειά, τραχειά, ἀκατάπαντη, νὰ σέρνουνε τὰ βώδια τ' ἀλέτρι κι' ὁ Γιάννης νὰ κρατᾷ σφιχτὰ τὶς χερολάβες καὶ τὸ γυνὶ νὰ ὀργώνη τὴ γῆς, νὰ ξεριζώνη τοὺς τριβόλους, πὺ τοὺς μάζευαν ἀπόκοντα οἱ δυὸ γυναῖκες καὶ τοὺς σώριαζαν στὸν ὄχτο γιὰ νὰ τοὺς κάψουν.

— Ἄει, Τραχήλη! . . . Ἄει, Παρδάλη! . . .

Καὶ τὰ δυὸ καματερά, τὰ στεφανοκέρατα, τεντώνανε τὰ νευρώδικα λαιμά τους, πατούσαν στέρεα κ' ἔσερναν ἀπάνουκάτου. . . Καμμιὰ φορὰ γυρίζανε τὸ κεφάλι καὶ μουκάνιζαν κοιτάζοντας τὸν ἀφέντη τους, μὲ τὰ μεγάλα τους μάτια γεμᾶτα καλωσύνη.

— Ἐεεε, σαῖνια μου! . . , φώναζε τότες ὁ γεροξευγᾶς, πὺ εἶχε ξαναβρεῖ τὴν ἀντρικεῖα του ὄρμη καὶ δεχότανε

κατάστηθα, μ' εὐχαρίστηση, τὸ πρωῖνὸ ἀεράκι. Καὶ τὸ ἠλιοφῶς χρύσωνε τὸ ἄσπρο του κεφάλι, τὰ γένεια του. . .

Σὲ κάμποση ὥρα, ἀκούστηκε καμπάνισμα στὸ ἀντικρινὸ βουναλάκι, στὸν Ἄη - Λιᾶ.

— Μὰ τί ναι σήμερις; . . Εἶναι σκόλη; ρώτησε ἡ Βαρσαμή.

— Δὲν εἶναι, ἀπάντησε ἡ μάνα. Μόνε κάποιοι θᾶχουνε λειτουργιά, τάμα, ποιὸς ξέρει.

— Νὰ παραίναμε, μάνα μου, νὰ λειτουργηθοῦμε; παρακάλεσε ἡ κόρη.

— Καὶ ν' ἀφήσουμε τὸν πατέρα σου μονάχο; Δὲν κάνει, λέω. Μόνε νὰ πεταχτῶ γώ, ν' ἀνάψω ἓνα κεράκι κ' ἔφταξα!

— Σύρε, μάνα, κ' ἔχουμε τὰ παιδιὰ μας στὴ φωτιά!

Ἡ Τασιά ἔσφιξε τὸ μπαρέζι τῆς κάτω ἀπὸ τὸ σαγόνι καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι, ἀνηφόρισε μέσα ἀπὸ τὶς χαρουπιές. Ἡ Βαρσαμή τὴν ἐκοίταζε ὅσο μάκραινε. . . Ὑστερα, ξανάσκυψε καὶ μάζευε τὶς ἀφάνες καὶ τὶς ἀμαλαγιές. Ὁ πατέρας, πὸ πέρα, στὴν κεφαλαριά τοῦ χωραφιοῦ, ξακολουθοῦσε κ' αὐτὸς τὴ δουλειά του. . .

Κεῖνη τὴν ὥρα, φάνηκε ἀπὸ μακριὰ ὁ ἀγροτικὸς ταχυδρόμος. Ὁ διακαμὸς του γράφτηκε σ' ἓνα ψήλωμα καὶ κατηφόριζε στὸν κάμπο, μὲ γοργή τὴν περπατησιά, τρώγοντας τὴν ἀπόσταση μὲ τὸν ἀψηλὸ διαβήτη τῶν ποδαριῶν του. . . Ἐρχότανε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῆς Κοινότητος, κ' ἀφοῦ πέρασε τ' ἄλλα χωριά, πῆρε σβάρνα τὸν κάμπο τώρα, καὶ μοίραζε γράμματα στὰ γιδομάντρια, στοὺς ζευγολάτες, στοὺς ξωμάχους.

Οἱ δουλευτάδες τῆς γῆς καὶ τοῦ βουνοῦ τότε προσδέχονταν μὲ χαρά. Στὸ φανέρωμά του, τὰ τσαπιά στέκαν ἀνάερα, τὰ καματερὰ σταματούσανε, οἱ βοσκοὶ βάσταγαν τὰ σκυλιὰ («οὔστ, Μοῦργο!») γιὰ νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ χέρι του τὴ γραφὴ κ' ὕστερα νὰ τότε φιλέψουνε κᾶτι. . .

Ἔτσι καὶ τώρα: Ὁ ταχυδρόμος στάθηκε στὸ μαντρεὶ τοῦ Γκάριτζαφλου, στὸ διάσελο, ἔδωσε ἓνα γράμμα: ἀπέκει ροβό-

λησε σιὸν ὄχιτο, πού ἦταν ὁ μεγάλος ἐλαιώνας τοῦ Γιώργη τοῦ Νταλίπη, ἔδωσε ἄλλο, κ' ὕστερα κατηφόρισε στὸ χωράφι τῶν Κατσαμπαίων. Τὸν εἶδε ἡ Βαρσαμὴ κ' ἡ καρδιά της φλετούρισε.

— Σὲ μᾶς ἔρχεται, εἶπε μέσα της. Σίγουρα θ' ἄχουμε γράμμα ἀπὸ τὸν ἀδερφοῦλή μου!...

Παράτησε τὴ δουλειά της καὶ βγήκε τρεχάτη στὴ δημοσιά, γιὰ νὰ πάρη μιὰν ὥρ' ἀρχήτερα τὴν ποθητὴ γραφή...

Ὁ ταχυδρόμος ἔφτασε τὴν κοπέλλα, ἄνοιξε τὴν πέτσινη τσάντα του, τῆς ἔδωσε ἓνα στενόμακρο γαλάζιο φάκελλο, καὶ γύρισε νὰ φύγη.

— Στάσου νὰ σὲ κερᾶσουμε ἓνα κρασί, κύρ Δημήτρη, τοῦ εἶπε κείνη.

— Βιάζομαι τώρα. Ἄλλη φορὰ.

Κι' ἀνοίγοντας ξανὰ τὸ μακρὸ διαβήτη του, ἔφυγε.

Ἡ Βαρσαμὴ, κρατώντας τὸ γράμμα, ἔτρεξε πίσω ἀπὸ τ' ἀλέτρι.

— Πατέρα!.. Πατέρα!..

Ὁ Γιάννης ἐκράτησε τὰ βῶδια καὶ γύρισε τὸ κεφάλι.

— Γράμμα! φώναξε ἡ κοπέλλα κουνώντας τὸ φάκελλο ψηλά.

Τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα ἔλαμψε ἀπὸ χαρὰ.

— Εἶν' ἀπὸ τὸν Ἄγγελῆ; ρώτησε.

— Ἀμὴ ἀπὸ ποιὸν θᾶναι; ἀπάντησε κείνη μὲ σιγουριά.

— Διάβαστό μου ἐσύ, πού βλέπεις καλλίτερα, εἶπε ὁ γέρος.

Ἡ Βαρσαμὴ ἄνοιξε τὸ φάκελλο, ξεδίπλωσε τὴν κόλλα, τῆς ἔρριξε μιὰ - δυὸ ματιὰς καὶ μουρμούρισε:

— Ὅχι... δὲν εἶναι τὸ δικό του γράψιμο... Ποιανοῦ εἶναι;

* Ἀξαφνα, ἡ κοπέλλα ἔχασε τὸ χρῶμα της. Τὰ ροδοκόκκινα μάγουλά της πάνιασαν, καὶ τὰ ματόφυλλά της ἀνοιγόκλειναν σὰ δυὸ πεταλοῦδες. Στεκότανε ἄλαλη, ἔτοιμη νὰ λιγοθυμήσῃ. Τὸ χαρτί ἔτρεμε στὸ χέρι της.

— Διάβασε λοιπόν! Τι χασομεράς; εἶπε ὁ πατέρας, πού σφουγγίζοντας τὸ ἰδρωμένο του πρόσωπο, δὲν εἶχε δεῖ ἀκόμα τὴ σαστισμάρα της. Μὰ ἡ Βαρσαμὴ δὲ μιλοῦσε. . . Τότε ὁ πατέρας, βλέποντας τὴν τρεμούλα της, ἄρπαξε τὸ χαρτὶ ἀπὸ τὸ χέρι της, καὶ κρατώντας το μακριὰ ἀπὸ τὰ μάτια του, ἄρχισε νὰ τὸ διαβάξῃ. . .

Δὲν ἦταν τὸ γράψιμο τοῦ γιοῦ του, τὰ κολουβογράμματα τοῦ Δημοτικοῦ Σχολειοῦ. . . Ἄλλος τοῦ ἔγραφε. Μὲ χαρακτηριστικῶς στρογγυλό, καθαρὸ, ἔγραφε ὁ λοχαγὸς τοῦ νεαροῦ σκαπανέα Μὲ τιμητικὲς ἐκφράσεις, πληροφοροῦσε τὸν πατέρα ὅτι ὁ γιὸς του Ἄγγελῆς Κατσάμπας «ἔπεσε μετὰ τιμῆς».

Ὁ γέρος, τὴν πρώτη στιγμὴ, δὲν κατάλαβε. Ἔπεσε; Τὶ ἔπεσε; . . . Τὶ θὰ πῆ αὐτό; . . . Προχωρώντας ὁμως, ἔφτασε στὰ «συλλυπητήρια» τοῦ λοχαγοῦ «πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ φονευθέντος» καὶ τότες ἡ φοβερὴ ἀλήθεια ἀστράψε στὸ μυαλό του, τὸ βέλος τοῦ πόνου τρύπησε τὴν καρδιά του.

— Ὁ Ἄγγελῆς. . . , μουρμούρισε.

— Σκοτώθηκε, πατέρα! . . . Σκοτώθηκε! ἔμπηξε σπαραχτικὰ τὴν κραυγὴ της ἡ Βαρσαμὴ.

Ὁ πατέρας ἄρχισε νὰ τρέμῃ σύγκορμος. Τὰ δάχτυλά του κουβάριασαν τὸ γράμμα καὶ γυρέψαν ἀποκούμπι στὴ χειρολάβα τοῦ ἀλετριοῦ. Μὰ κείνη τὴ στιγμὴ, τὰ βώδια ἀνυπόμονα πιά, τραβήξαν ἄξαφνα, τὸ γυνὶ βγήκε ἀπὸ τὸν ὄργο, καὶ τὸ ζευγάρι ἔφευγε κατὰ τὴ δημοσιὰ, σέρνοντας ἀκυβέρνητο τ' ἀλέτρι. . .

Ἡ Βαρσαμὴ, στὴ σαστισμάρα της, χωρὶς νὰ ξέσῃ τί κάνει, ἔτρεξε πίσω ἀπὸ τὰ ζὰ καὶ τὰ σταμάτησε. Ὁ πατέρας στεκότανε στὴ μέση στὸ χωράφι, κοίταζε μπροστὰ του σὰ χαζός, μὲ τὰ χέρια κρεμασμένα, κι' ἀπὸ τὸ κούτελό του σάξανε κόμποι—κόμποι στὴ γῆς. . . Ἔπειτα ζάρωσε, κοντοκάθησε καὶ γίνηκε ἓνα κουβάρι πάνω στὸ χῶμα.

Κείνη τὴ στιγμὴ, ἡ Γασιά, κατηφορίζοντας ἀπὸ τὸ βουναλάκι, ξεπρόβαλε ἀνάμεσα στὰ δέντρα. . . Πρὶν φτάσῃ, εἶδε, καὶ ἀπὸ τὴ στάση τους κατάλαβε πὼς κάτι ξαφνικὸ

τοὺς συμβαίνει... Γληγόρευσε τὸ βῆμα της, ἔφτασε λαχανιασμένη στὸ χωράφι.

— Τί ναι, λέω; ρώτησε τὴ Βαρσαμή.

— Ὁ Ἀγγελῆς μας, μάννα... Ὁ Ἀγγελῆς μας...

— Ἔ;

— Ἄχ, λάβανε γράμμα... Σκοτώθηκε!

Ἡ μάννα δέχτηκε τὸ χιύπημα κατάστηθα. Τὰ χέρια της ἐνωθήκανε σὲ μιὰν ἀθέλητη χειρονομία καὶ ἀνεβήκανε στὸ λαιμό της. Ὁλάκερο τὸ βουνίσιο κορμί της κλονίστηκε, σὰ δέντρο ποὺ δέχτηκε τσεκουριά... Μὰ δὲν ἔπεσε. Ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ τήνε κράτησε ὀρθή. Μὲ μιὰ ὑπέριστατη προσπάθεια, δάμασε τὴ συγκίνησή της, τὰ χέρια της ξανάπεσαν καὶ οἱ γραμμὲς τοῦ προσώπου της ξαναπήρανε τὴν αὐστηρὴ τους ἀκίνησία... Πῆγε στὸν ἄντρα της, καὶ μ' ἓναν τόνο ποὺ ἦταν λιγάκι σὰ θυμὸς ἐνάντια στὴ Μοῖρα, σὰν πληγωμένο φιλότιμο, ἡ Ἰασιὰ εἶπε:

— Γιάννη, σήκω ἅπανου!... Πᾶμε στὸ σπίτι.

Ζύγωσε καὶ ἡ Βαρσαμή.

— Κουράγιο, πατέρα, εἶπε μ' ἓναν πνιγμένο λυγμό.

Οἱ δύο γυναῖκες βοηθήσαν τὸ γέρο νὰ σηκωθῆ. Ἔπειτα, ἀμίλητοι καὶ οἱ τρεῖς, βασιτώντας τὴ θλίψη τους ὡς νὰ πᾶνε σπίτι, βάλθηκαν νὰ ξεζέψουν τ' ἄλέτρι, νὰ τὸ φορτώσουνε μὲ κόπο στὸ μικρὸ κάρρο, νὰ μαζέψουν τ' ἄλλα πράματα.

Ἀπάνω σ' αὐτό, πέρασε ἀπὸ τὴ στράτα ἓνας κουμπάρος τους, ὁ Στάθης ὁ Φουνταλιᾶς, ποὺ γύριζε ἀπὸ τὰ Μεσοχώρια. Σταμάτησε, εἶδε τὴν κατάστασή τους καὶ ἅμα ἄκουσε τὴ συφορά τους, ἐπρότεινε νὰ τοὺς διαφεντέψῃ.

— Ἀφήστε σὲ μένα τὸ κάρρο... Τὸ πάω γὰρ στὸ χωριό.

Ἐπιασε τὰ βώδια καὶ τᾶφερε στὴ δημοσιά. Τὰ πήγαινε μπροστά...

Πίσω ἐρχόντανε οἱ τρεῖς χαροκαμένοι. Στὴ μέση ὁ γέρος, ποὺ οἱ δύο γυναῖκες τόνε βαστούσαν ἀπὸ τὶς μασκιάλες, καὶ τὸν πήγαιναν. Ὁ Ἥλιος ποὺ ἔγερνε, τοὺς χτυποῦσε στὴ ράχη, καὶ οἱ ἴσκιό τους σέρονταν μπροστά, γιγαντωμένοι ἀπάνω στὸν κουρνιαχτὸ τοῦ δρόμου.

Πηγαίνανε άργά, σφιχτά κρατημένοι και άμίλητοι, σφίγγοντας μέσα στα δόντια τους τή λύπη... Μά σαν έφτάσανε σέ μιá ρεματιά, ανάμεσα σέ δυò δασωμένες πλαγιές, κι' αγνάπτεψαν τò χωριό τους και τὰ κυπαρίσσια τοῦ νεκροταφείου, ή θλίψη περίσσειψε στήν καρδιά τους κι' ανάβλυσε σαν τò νερό άπό χορταριασμένη πηγγή. 'Η μάνα βάλθηκε νά πῆ ένα μοιρολόϊ κ' ή κόρη της τήνε συντρόφειπε:

Παιδάκι μου, τόν πόνο σου ποῦ νά τόν άπιθώσω;
Ποῦ νά βαλθοῦν τὰ δάκρυα μου για τόν ξεχωρισμό σου;

— Άμοιρε Γιάννη! έλεγε κι' ó πατέρας κλαίγοντας.

Οί ρόδες τοῦ κάρρου τρίζανε πάνω στα χαλίγια, και καμμιά φορά τὰ βώδια γυρίζανε τò κεφάλι, σαν πλάσματα νοητικά, και μουκανίζανε.

Στò δρόμο άπαντούσαν κανένα κοπάδι με τόν τσοπάνο του.

— Τί ναι; τί πάθανε; ρωτοῦσε ó τσοπάνος τò Φουνταλιά.

— Λάβανε γράμμα, άπαντοῦσε κείνος χαμηλόφωνα, σκοτώθηκε ó γιός τους στòν πόλεμο.

— Θιός σχωρέστον, άπαντοῦσε ó τσοπάνος κ' έκανε τò σταυρό του.

Και τò κάρρο πήγαινε τò δρόμο του. Πίσω ακολουθοῦσε άδιάκοπος ó θρηῆνος, ένας θρηῆνος ζεστός, σπαραχτικός, πòν έβγαινε άπό τρεις άρφανεμένες καρδιές κι' άντηχοῦσε παράξενα στή γαλήνη τῆς λαγκαδιᾶς.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

